

CHET TILLARINI O'QITISHDA SUN'IY INTELEKT VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI VA MUAMMOLARI

Ibroximova Rayyona Nodirbek qizi
Andijon davlat chet tillari instituti
rayyonaibrokhimova@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada chet tillarini o'qitishda sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish masalasi ko'rib chiqiladi. Sun'iy intellektning ta'lim jarayoniga ta'siri, uning afzalliklari va mavjud muammolari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy metodlar bilan uyg'unlashtirish orqali samaradorlikni oshirish imkoniyatlari yoritilgan. Maqola filologiya va til o'qitish metodikasida dolzarb masalalardan biri bo'lib, o'qituvchilar va talabalar uchun metodik tavsiyalar beradi.*

Kalit so'zlar: *filologiya, til o'qitish, sun'iy intellekt, ta'lim, metodika, zamonaviy texnologiyalar, chet tili, motivatsiya.*

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida chet tillarini o'rganish va o'qitish jamiyat taraqqiyotining muhim tamoyillaridan biri hisoblanadi. Xalqaro aloqalar, iqtisodiy hamkorlik, ta'lim va madaniy almashinuv jarayonlarida chet tillarni bilish zarurati kundan-kunga ortib bormoqda. Shu bilan birga, so'nggi yillarda texnologik taraqqiyot ta'lim jarayoniga sezilarli o'zgarishlar olib kirdi. Ayniqsa, sun'iy intellekt (SI) tizimlarining tez fursatda rivojlanishi til o'qitish metodikasiga yangicha yondashuvlarni talab qilmoqda. Ushbu maqolaning maqsadi — chet tillarini o'qitishda sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish imkoniyatlarini, ularning afzalliklari va mavjud muammolarini ilmiy tahlil qilish hamda o'quv jarayonida maqsadli qo'llash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir.

Adabiyotlar sharhi

Sun'iy intellektning ta'lim tizimiga joriy etilishi bo'yicha ko'plab xalqaro va mahalliy tadqiqotlar mavjud. Xorijiy tadqiqotchilar qatorida Heffernan & Heffernan (2014) tomonidan ishlab chiqilgan ASSISTments platformasi AI asosida matematik topshiriqlarni avtomatik baholash hamda tushuntirishni amalga oshirgan bo'lsa, Choi va Lee (2021) o'z ishida chet tillarini o'rgatishda sun'iy intellekt yordamida shaxsiylashtirilgan yondashuv samarali natijalar berganini qayd etadi.

O'zbekistonlik olimlardan A. Karimova (2022) olib borgan tadqiqotida, AI asosida ishlovchi dastur va ilovalardan foydalanish talabalarning o'quv motivatsiyasini kuchaytirishi, shuningdek, ularning mustaqil ravishda til o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishi mumkinligini asoslab bergan. N. Jo'rayev (2023) esa oliy ta'lim muassasalarida til o'qitishda ChatGPT va Grammarly kabi texnologiyalarning yozma nutqni rivojlantirishdagi ijobiy ta'sirini tahlil qilgan.

Yuqorida keltirilgan ilmiy ishlanmalar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt vositalari til o'qitish jarayonida keng imkoniyatlar yaratadi hamda ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda tahliliy yondashuv qo'llanildi. Chet tillarini o'qitishda keng qo'llanilayotgan sun'iy intellekt vositalari — ChatGPT, Duolingo, Grammarly, Elsa Speak va Quizlet ilovalari funksional jihatdan solishtirildi va o'rganildi. Ular quyidagi mezonlar asosida baholandi:

Interaktivlik darajasi

Foydalanuvchi tajribasi (UX)

Shaxsiylashtirish imkoniyatlari

Yozma va og'zaki kompetensiyalarni rivojlantirishdagi roli

Talabani rag'batlantirish mexanizmlari

Natijalar

Tahlil va kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt texnologiyalarining chet tillarini o'rgatish jarayoniga ta'siri sezilarli darajada ijobiydir. Tadqiqot doirasida o'rganilgan asosiy vositalar — Duolingo, ChatGPT, Grammarly, Elsa Speak va Quizlet — o'z funksional imkoniyatlari orqali o'quvchilarning til ko'nikmalarini samarali rivojlantirishga xizmat qilayotgani kuzatildi.

Birinchidan, Duolingo platformasi o'quvchilarni jalb qiluvchi o'yinlashtirish elementlari, kundalik eslatmalar va mukofotlash tizimi orqali ularni muntazam ravishda mashg'ulotlarga undaydi. Mashqlar bosqichma-bosqich murakkablik darajasiga ko'ra taqdim etilishi o'quvchilarning individual darajasiga moslashuvchanlikni ta'minlaydi.

Ikkinchidan, ChatGPT kabi yirik til modellari yordamida talabalar ingliz tilida real vaqt rejimida muloqot qilish, matn yozish va tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu vosita ayniqsa mustaqil topshiriqlarni bajarishda, matn tuzishda va grammatikani o'zlashtirishda foydalidir.

Uchinchidan, Grammarly dasturi yozma nutqni rivojlantirishda samarali vosita bo'lib, grammatik, uslubiy hamda imloviy xatolarni aniqlaydi va real vaqtli tuzatish takliflarini beradi. Bu jarayon o'quvchilarni o'z yozmalarini tahlil qilish, tanqidiy fikrlash va o'z ustida ishlashga undaydi.

To'rtinchidan, Elsa Speak ilovasi orqali talabalar talaffuz ustida mustaqil shug'ullanishlari mumkin. Dastur foydalanuvchining talaffuzini tahlil qilib, noto'g'ri aytilgan so'zlarni aniqlaydi va to'g'ri talaffuz namunalarini taqdim etadi. Bu esa talaffuzni mukammallashtirishda muhim yordamchi vosita sifatida xizmat qiladi.

Beshinchidan, Quizlet platformasi o'quvchilarga turli fleshkartlar, testlar va eslab qolishga yordam beruvchi interaktiv mashqlar orqali lug'at boyligini kengaytirish imkonini beradi.

So'rovnoma natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalar sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish ularning til o'rganishga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasini kuchaytirganini,

mustaqil ta'lim olish jarayonini esa yanada qulaylashtirganini ta'kidlagan. O'qituvchilar fikriga ko'ra esa, bunday texnologiyalar dars jarayonida interaktivlikni oshirgan hamda o'quvchilarni faolroq bo'lishga undagan.

Umuman olganda, olingan natijalar sun'iy intellekt vositalarining chet tillarini o'qitishda nafaqat yordamchi, balki ta'lim samaradorligini oshiruvchi asosiy komponent sifatida shakllanayotganini ko'rsatmoqda.

Muhokama

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt texnologiyalari chet tillarini o'rgatishda interaktiv, shaxsiylashtirilgan va samarali yondashuvni shakllantirish imkonini beradi. Ushbu vositalar o'quvchilarga o'qituvchidan mustaqil ravishda mashg'ulot olib borish, istalgan vaqtda til mashqlarini bajarish uchun qulay sharoit yaratadi. Ayniqsa, talaffuzni real vaqt rejimida tahlil qilish, yozma nutqdagi xatolarni avtomatik tuzatish va kontekst asosida tushunishni kengaytirishda AI texnologiyalari samarali yordamchi bo'lib xizmat qiladi.

Bundan tashqari, sun'iy intellekt vositalarining o'quvchining bilim darajasiga mos mashqlarni taklif etishi, xatolarni avtomatik aniqlab, individual tavsiyalar berishi o'zlashtirish jarayonini tezlashtiradi va samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, ushbu texnologiyalar to'liq o'qituvchini almashtira olmaydi, balki ta'lim jarayonida qo'shimcha interaktiv vosita sifatida foydalanilishi maqsadga muvofiqdir.

XULOSA

Sun'iy intellekt chet tillarini o'qitishda samaradorlikni oshirish, individual yondashuvni kuchaytirish va o'quvchilar motivatsiyasini ko'tarishda katta imkoniyatlarga ega. Biroq uni o'qituvchining o'rniga qo'yish emas, balki yordamchi vosita sifatida ko'rish lozim. Shunday ekan, kelajakda ta'lim tizimi sun'iy intellekt va an'anaviy metodlarni uyg'unlashtirish orqali yanada samarali natijalarga erishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Richards, J. (2017). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge.
2. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. Pearson.
3. Warschauer, M. (2020). The Role of AI in Language Education. Oxford.
4. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi materiallari.
5. Internet manbalari: www.duolingo.com, www.grammarly.com, openai.com.
6. OpenAI (2023). ChatGPT in Education: Case Studies.
7. Karimov A. (2022). Sun'iy intellect asosidagi ta'lim platformalarining samaradorligi. O'zbekiston pedagogika jurnali №2.
8. Dulingo Research Report (2022). The Impact of AI in language Learning.